

Juryrapport

Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs 2017

Professor Jan Schellens winnaar van de Dr. Saal van Zwanenberg Ereprijs 2017

Mijn overgrootvader Hartog verloor zijn vader in 1847 toen hij drie maanden oud was. Zijn moeder verhuisde naar Oss en hertrouwde met Isaac van Zwanenberg, slager te Oss. Dat was de grootvader van Saal van Zwanenberg en zo voel ik me altijd nog stieffamilie van de Van Zwanenbergs. Vandaag gaat het nadrukkelijk niet over mijn familiegeschiedenis, maar ik ben nog steeds erg trots op de Ossche ondernemingszin. De Hartogen en mijn andere familieleden de Van den Berghen startten een margarinefabriekje dat nu Unilever is, de andere tak van de Van den Berghen is nu de tapijtfabriek Bergoss. Het verhaal van Organon is denk ik bekend, maar in het kort was Saal van Zwanenberg, die al in slachtafval deed, bekend met de Amsterdamse endocrinoloog Lacqueur en toen insuline werd ontdekt, was er meteen empooi voor de pancreassen van de varkens die anders werden weggegooid. In korte tijd werd het eerste Nederlandse biotechbedrijf Organon opgestart en dat is pas in 2010 door het Amerikaanse bedrijf de nek omgedraaid. Daarmee kwam een eind aan deze wonderlijke traditie van innovatie in een achtergebleven crimineel gebied van Nederland door een minderheidsgroep.

De winnaar van de prijs die is vernoemd naar Saal van Zwanenberg gaat dit jaar naar een clinicus *'die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het gebied van onderzoek dat direct of indirect heeft geleid tot de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen of de processen die daar rondom plaatsvinden'*. Ook dit jaar kreeg de KHMW een negental uiterst gekwalificeerde kandidaten genomineerd die allen volledig voldeden aan deze voorwaarden. Ondanks dit sterke speelveld had de jury dit jaar een vergadering, die althans in mijn ervaring, een van de kortste was die ik ooit heb meegemaakt. Professor Jan Schellens stak met kop en schouders boven deze crème de la crème uit.

Op dit moment moet ik u een kort inzicht geven in de motivatie daarvoor. Het CV van Jan Schellens is in veel opzichten uitzonderlijk. Schellens is begonnen als student in Utrecht - vanuit Leiden achten wij dat uiteraard een jeugdzonde die vergeven moet worden - hij studeerde daar scheikunde en geneeskunde. Na zijn artsexamen is hij gepromoveerd bij Douwe Breimer, opgeleid tot internist-oncoloog en daarna werkzaam gebleven bij het NKI. Misschien is het minst belangrijke argument de kwantiteit van zijn werk. Een kleine 800 publicaties (dat zijn er meer dan 30 per jaar dus elke twee weken één gedurende zijn hele carrière), 65 promovendi, meerdere patenten en een indrukwekkende serie van nevenfuncties zoals in de geneesmiddelregistratie. Belangrijker is denk ik de invloed die zijn aanpak van de integratie van farmacologie en farmacokinetiek in de ontwikkeling van nieuwe en oude middelen heeft gehad in het veld. Hij heeft daar met een geheel nieuwe aanpak een enorme 'nachwuchs' gevormd. Zeker de laatste jaren heeft hij zich actief op het gebied van de wetenschaps-'advocacy' begeven als frequente gast van goed bekeken televisieprogramma's over onderwerpen als hoge prijzen voor kankergeneesmiddelen en op de persoon toegesneden therapieën. Toch zijn dat niet de belangrijkste redenen. Ik denk dat Saal van Zwanenberg vooral tevreden zal toezien op deze beslissing van de jury doordat Schellens, net als de naamgever van de prijs, een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de behandeling van kanker door een nieuwe orale toedieningsvorm van een kankermiddel, die

nu al in een gevorderd stadium van ontwikkeling bij de mens is en waarvan het hele onderzoek van laboratorium tot kliniek door hem is geïnitieerd. Uiteraard zijn bij zijn werk vele anderen betrokken, maar de jury is ervan overtuigd dat dat enorme netwerk er niet was geweest zonder de prijswinnaar van vandaag. Ik heb me namens de jury uiteraard laten informeren over de kandidaat voor de prijs bij een groot aantal promovendi en medewerkers. Ook daar troffen we slechts instemming met deze beslissing en vooral bewondering. Er blijven bij de jury wel wat vragen over, of Professor Schellens wel het voorgeschreven aantal uren slaap haalt en of hij nog wel tijd heeft voor andere dingen. Zijn belangrijkste hobby geeft enige duiding. De lange afstand schaatser, die weet hoe lang de Bonkevaart met tegenwind kan zijn, heeft het uithoudingsvermogen dat nodig is voor deze prestaties. De jury is enorm vereerd dat dit jaar met de Dr. Saal van Zwanenberg Erepreis te kunnen belonen.

Prof. dr. I.D. (Inez) de Beaufort, hoogleraar gezondheidsethiek Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. dr. A.F. (Adam) Cohen, hoogleraar klinische farmacologie LUMC, directeur Centre for Human Drug Research Leiden

Prof. dr. W.R. (Winald) Gerritsen, hoogleraar geneeskunde, oncologie i.h.b. translationele oncologie en immunotherapie Vrije Universiteit, directeur VUmc Cancer Center Amsterdam

De juryvergadering vond plaats op 6 september 2017 en werd voorgezeten door Drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, voorzitter van de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting. Prof. dr. A.P. IJzerman, secretaris natuurwetenschappen leverde zijn inbreng van tevoren schriftelijk aan. Daarnaast was ter vergadering aanwezig Drs. S. van Manen (secretaris).